

کیمیای سعادت

(جلد اول)

در شناختن نفس خویش

امام محمد غزالی

گردآورنده: محمدحسین ذوالقدر

سرشناسه	غزالی، محمد بن محمد، ۴۵۰ - ۵۰۵ ق.
	Mohammad ibn Mohammad Ghazali
عنوان و نام پدیدآور	کیمیای سعادت / امام محمد غزالی
مشخصات نشر	تهران: نشر الفکر، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۷ ج.
شابک	۸-۷-۹۹۸۳۲-۶۰۰-۹۱ دوره ۹-۰-۹۹۸۳۲-۶۰۰-۹۷۸-۹۷۸ ج. ۱
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
مندرجات	۴۰ صفحه. ج. ۱. - در شناخت نفس خویش.
موضوع	اخلاق اسلامی -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
موضوع	Islamic ethics -- Early works to 20th century
موضوع	تصوف -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
موضوع	Sufism -- Early works to 20th century
موضوع	نثر فارسی -- قرن ۵ ق.
موضوع	Persian prose literature -- 11th century
رده بندی کنگره	۱۳۹۷ ی ۴۳۵/۳۵ BP
رده بندی دیویی	۲۹۷/۶۱
شماره ی کتابشناسی ملی	۵۲۳۶۱۳۷

مشرقی کتب

zolghadr_mh@yahoo.com

کیمیای سعادت

جلد اول: در شناسن نفس خویش

امام محمد غزالی

گردآورنده: محمدحسین ذوالقدر

چاپ اول ۱۳۹۷

ناظر چاپ: آزاده عباسی

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۹۹۸۳۲ - ۰ - ۹

شابک دوره: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۹۹۸۳۲ - ۷ - ۸

تهران، نرسیده به میدان ونک، بالاتر از ساختمان خورشید،

پلاک ۲۵۴۶، طبقه سوم، واحد ۹

© حق چاپ: ۱۳۹۷، انتشارات ذوالقدر

حجة الاسلام ابی حامد محمد بن محمد غزالی طوسی در سال ۴۵۰ هجری در طابریان طایفه دینیا آمد. پدرش محمد بن محمد مردی معتبد بود و پیشه بافندگی داشت و لقب غزالی از همین پیشه پدر اوست. محمد دو پسر داشت: یکی محمد و دیگری احمد. این دو پسر پس از فوت پدر تحت سرپرستی ابو حامد احمد بن محمد رادکانی قرار گرفتند. محمد غزالی از رادکان مقدمات علوم دینی و ادبی را در کودکی فرا گرفت و پس از چندی تسبیل در طریقه و جرجان به نیشابور رفت و در خدمت امام الحرمین ابوالمعالی جوینی، فقیه و متکلم بزرگ شافعی به تحصیل پرداخت و فنون جدل و خلاف و کلام و مقدماتی از فقه را آموخت و هنوز بیش از بیست و هشت سال از عمر او نگذشته بود که در علوم و فنون حنداول زمان یعنی در ادب و فقه و اصول و حدیث و درایت و کلام و جدل و خلاف و امثال این علوم ادبی و شرعی استاد مسلم شد و با این حال تا سال فوت ابوالمعالی جوینی خدمت او را ترک نداشت و بعد از آن در نزدیکی نیشابور به خدمت خواجه نظام الملک طوسی که آوازه فقه و ادب را شنیده بود، پیوست. نظام الملک مقدم او را گرامی داشت و در محضر خود مناظرات میان او و فقهای ترتیب داد و بر میزان فضیلتش آگاه شد و هشت سال بعد منصب تدریس در نظامیه بغداد به او محول شد، در حالی که تازه به سن سی و پنج سالگی رسیده بود.

غزالی از سال ۴۸۴ چهار سال در بغداد به تدریس و تذکر و وعظ و مناظرات با مخالفان و تصنیف اشتغال داشت و در همین مدت سرگرم مطالعه در کتب فلاسفه، خاصه ارسطو و سینا نیز بود. در سال ۴۸۴ یعنی در ۳۹ سالگی، تحول در روح او پدید آمد، چنان که دست از مقامات دنیوی برداشت، برادر خود احمد غزالی را در تدریس نظامیه جانشین خود قرار داد و در ظاهر به قصد سفر حج و در باطن به اندیشه سیر و سلوک و مجاهدت و ریاضت، از بغداد بیرون رفت و از سال ۴۸۸ تا ده سال بعد در شهرهای شام و جزیره و بیت المقدس و حجاز بسر برد و در تمام این مدت پیوسته به زهد و ریاضت و تألیف و تصنیف اشتغال

داشت تا در سال ۴۹۸ به طوس بازگشت و یک سال بعد به درخواست سلطان سنجر و الزام وزیرش فخرالملک بن نظام الملک از طوس به نیشابور رفت و در نظامیه آن شهر به تدریس پرداخت و تا سال ۵۰۰ در این سمت باقی بود.

در این سال غزالی به طوس بازگشت و در خانقاه و مدرسه‌ای که نزدیک خانه خود داشت به ارشاد و تعلیم شاگردان اشتغال ورزید و دیگر دعوت‌های پیگیر سلاطین و جال را برای تدریس در مدارس نظامیه نیشابور تا بغداد نپذیرفت و به درگاه سلاطین رفت و از هیچ کس مالی نپذیرفت و همچنان در زهد و قناعت زیست تا در سال ۵۰۵ در درس درگذشت و در طابریان به خاک سپرده شد.

عجیب آن که غزالی که روزگاری در صدد تکفیر علما برمی‌آمد و به شدت بر آنان می‌تابید، خم بعد از بازگشت از سفر ده ساله و بیان نظرهای جدید که چاشنی عرفان داشت، در محاسن سخت متعصبان خراسان شد و او را ملحد و زندیق خواندند و از راه‌های گوناگون در صدد آزار او برآمدند.

آثار زیادی در کلام او تنقید تصوف به عربی دارد و آثار مهم او به پارسی عبارتند از: مکاتیب پارسی، کیمای، محاسن نصیحة الملوک، غزالی صرف نظر از وجوه مختلف اهمیتی که در ادبیات فارسی دارد، در اثرش بر صاحب مقام و مرتبه والایی است. او نثری شیوا، پخته، ساده، گیرا و پر مغز دارد. روانی کلام او به قدری است که حتی استدلالات عقلی را نیز در نهایت آسانی بیان می‌کند، با این همه رعایت ایجاز از مختصات کلام اوست.

مهمترین اثر غزالی کیمیای سعادت است که خلاصه‌ای از احیاء العلوم است و غزالی آن را پس از سفر ده ساله‌اش میان سال‌های ۴۹۰-۵۰۰ هجری نهشت. غزالی این کتاب را در چهار عنوان نگاشت و بر چهار رکن نهاد. چهار عنوان او شناختن نفس خویش، شناختن حق تعالی، شناختن دنیا، شناختن آخرت و چهار رکن آن عبادات، معاملات، بریدن عقبات راه دین و متجیات است.

غزالی می‌خواهد به وسیله کیمیای سعادت، انسان‌ها را از صفات ناقص پاک کند و به صفات کمال بیاورد تا او از همه چیز گسسته شود و خود را به تمامی به خدای بسپارد و در او محو گردد و نهایتاً به همان سعادت که غایت صوفیان است برسد. اگرچه این کتاب ظاهراً کتابی اخلاقی و مبتنی بر دین است، غزالی در آن در حقیقت نظر خانقاهیان را دنبال کرده و اندیشه خود را، آن گونه که پس از تحوّل روحی دریافته بود، به کار برده

است.

از دیگر آثار غزالی، نصیحةالملوک است که مؤلف آن را به سال ۵۰۳ برای سلطان سنجر که از او به ملک مشرق تعبیر می‌کند، نوشت؛ بنابراین تألیف کتاب در اواخر حیات او صورت گرفته و شامل اندیشه‌های وی در پایان زندگی است. موضوع کتاب حکمت علمی و بر مبنای دین است و این روشی است که روش حکمای مشاء را که معمولاً در کتب حکمت به کار می‌برند، ندارد. غزالی این کتاب را در هدایت و راهنمایی پادشاه و درباریان او رسته نخست از اصول اعتقاد و ایمان سخن گفته و آنگاه ابوابی را در سیرت شاهان و وزیران و دبیران و در حکمت دانایان آورده است.

نصیحت الملوک هم به فارسی و هم به عربی ترجمه شده است. همچنین ترجمه ترکی آن نیز مکرر صورت گرفته است.

فضائل الانام من رسائل حجة الاسلام مجموعه مکاتبات فارسی غزالی است که پس از مرگ وی توسط یکی از شاگردانش گردآوری شده است. در این کتاب نامه‌هایی از معاصران غزالی که غزالی بر آن جواب داده نیز وارد شده است و به هر حال مجموعه ذی‌قیمتی است که نه تنها بسیاری از نکات اندک آن مرد بزرگ را روشن می‌کند، بلکه نمونه‌های بسیار خوبی از رسائل اخوانی و دنیائی را در نیمه دوم قرن پنجم نگاه داشته و حفظ کرده است. نامه‌های غزالی در این مجموعه به نسی در دفاع از عقاید وی و تقریر مقالات خاص او نگاشته شده و بعضی دیگر خطاب به شاهان عصر و وزراء و امرا و علمای آن روزگار است.

غزالی در این نامه‌ها بیش از سایر منشآت خود از تمثیل به آیات و احادیث بهره برده است. کتاب فضائل الانام پنج باب و شامل باب‌های زیر است:

باب اول نامه‌هایی هستند که به ملوک و سلاطین نوشته شده‌اند، باب دوم نامه‌هایی که برای وزیران فرستاده شده‌اند، باب سوم نامه‌ای که به فقهاء و ائمه نوشته است و باب پنجم در فصول و مواعظ اوست. مؤلف در ابتدای باب‌ها و نامه‌ها یا بعد از آن‌ها توضیحاتی را افزوده است که از حیث اطلاع بر احوال غزالی اهمیت وافر دارد و خود نمونه خوبی از نثر اوایل قرن ششم است.